

УДК 331.215.53

РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ

А. В. Ткачук

студентка 4 курсу, група УПЕП-41, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Н. О. Мазур

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

На основі дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду встановлення розміру мінімальної заробітної плати визначено можливості регіональної диференціації цієї соціальної гарантії в Україні. Розраховано обласні рівні мінімальної зарплати за методом Кейтса.

Ключові слова: мінімальна заробітна плата, диференціація мінімальної заробітної плати, метод Кейтса.

На основе исследования отечественного и зарубежного опыта установления размера минимальной заработной платы определены возможности региональной дифференциации данной социальной гарантии в Украине. Рассчитаны областные уровни минимальной заработной платы по методу Кейтса.

Ключевые слова: минимальная заработная плата, дифференциация минимальной заработной платы, метод Кейтса.

The possibility of regional differentiation of minimum wages in Ukraine based on the analysis of domestic and foreign experience of regulation of this social guarantee was defined. The local minimum wages based on Kaitz method were calculated.

Keywords: minimum wage, differentiation of minimum wage, Kaitz method.

Основною державною соціальною гарантією для працюючого населення є мінімальна заробітна плата, розмір якої визначається на основі прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, що повинен забезпечувати нормальний рівень життя. Однак значні розбіжності рівня та динаміки цін на окремі види товарів та послуг у різних регіонах країни спричиняють суттєву територіальну диференціацію вартості споживчого кошика, на основі якого розраховується прожитковий мінімум. За таких умов проблема неналежного виконання мінімальною зарплатою своїх функцій ще більше загострюється на рівні адміністративно-територіальних одиниць з вищою вартістю життя населення.

Мінімальній заробітній платі присвячені праці таких вітчизняних науковців, як П. Гайдуцький, Н. Королевська, В. Медведєва, І. Новак, Л. Новосельська, Г. Оганян, Г. Пухтаєвич, О. Сергієчко, О. Тищенко та ін. Зокрема досліджується методологія формування прожиткового мінімуму, споживчого кошика та мінімальної зарплати, міжнародний досвід диференціації цієї соціальної гарантії за різними критеріями, можливості забезпечення базових потреб населення за рахунок мінімальної зарплати.

В той же час, не приділено достатньо уваги диференціації цього показника залежно від регіональних відмінностей вартості життя населення.

Тому постає завдання дослідження міжнародного досвіду визначення розміру мінімальної заробітної плати та можливостей її диференціації залежно від рівня життя у певному регіоні країни.

Згідно із ст. 95 КЗпП мінімальна заробітна плата (МЗП) визначається як плата за просту некваліфіковану працю, нижче якої не може провадитися оплата за виконану

працівником норму роботи. Розмір цієї соціальної гарантії визначається на основі прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, єдиного для всієї території України.

На сьогодні мінімальна зарплата не виконує функцію простого відтворення робочої сили (за міжнародними стандартами вона не може забезпечити навіть мінімальні потреби на харчування індивіда) і тому є заниженим базовим орієнтиром для формування інших державних соціальних гарантій. Оскільки Україна ще у 2005 році ратифікувала Конвенцію МОП № 131 про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються, при визначенні цього гарантованого мінімуму повинні враховуватись такі критерії, як потреби працівників та їхніх сімей; вартість життя та її зміни; економічні чинники, включаючи потреби економічного розвитку, бажаність досягнення та підтримання високого рівня зайнятості та ін. [1]. Однак на сьогодні ці рекомендації залишаються нереалізованими, особливо з огляду на вартість життя, що суттєво відрізняється в різних регіонах держави.

В Україні диференціація розміру МЗП передбачена лише щодо окремих видів економічної діяльності у вигляді зафіксованого у галузевих угодах підвищуючого коефіцієнта мінімальної тарифної ставки (1,1 – сільське господарство, машинобудування, авіаційна промисловість; 1,2 – житлово-комунальне господарство, автомобільний транспорт, охорона здоров'я; 1,35 – нафтова та газова промисловість) [2].

У світовій практиці існують різноманітні механізми встановлення та регулювання цієї соціальної гарантії. Мінімальна зарплата диференціюється залежно від галузі, сектору економіки чи професії (Мексика, Нідерланди, Японія, Коста-Рика, Греція), віку та досвіду роботи працівників (США, Ірландія – субмінімум для молоді та учнів, які не мають досвіду роботи; Австралія, Бельгія, Франція, Нідерланди – зарплата молоді як частка зарплати дорослих) [3]. В Бразилії існує навіть гендерна диференціація МЗП, що порушує міжнародні норми про заборону дискримінації та рівність прав чоловіків та жінок [4]. А в таких економічно розвинених країнах, як США, Японія, Канада передбачені федеральні та регіональні рівні МЗП, що дає можливість враховувати регіональні відмінності у цінах на споживчі товари.

В Україні також спостерігається суттєва диференціація рівня цін і загалом вартості життя в різних регіонах. Наприклад, у 2013 році витрати на водопостачання у Луганську становили 51,3 грн на особу в місяць, а у Вінниці – 15,8 грн, вартість транспортних послуг для сільського населення складала в середньому 44,3 грн на місяць (95 поїздок на рік), для міського населення – 109,16 грн (524 поїздки), а у 2015 році ціни на картоплю в різних регіонах України коливаються в межах від 2,91 до 6,38 грн, на хліб житній – від 7,20 до 14,17 грн, на яловичину – від 63,74 до 93,93 грн [5], що підтверджує доцільність запровадження диференціації мінімальної заробітної плати за регіональною ознакою.

Розрахунки регіональної МЗП можливі як на основі визначення прожиткового мінімуму для населення конкретної адміністративно-територіальної одиниці, так і за поширеним у розвинених країнах оціночним способом, який передбачає встановлення рівня МЗП шляхом її порівняння із середньою заробітною платою (визначення індексу Кейтса) [6]. Відповідно до вимог Європейської соціальної хартії цей індекс має бути не меншим 60%; в окремих випадках допускається його зниження до 50%. За висновками Міжнародної комісії ЄС він повинен встановлюватись на рівні 68% [7]. В Японії співвідношення мінімальної і середньої зарплати становить близько 44%, у США – 50%, у Франції – 60%, в Нідерландах – близько 75% [3]. В Україні МЗП становить 30-40% від розміру середньої заробітної плати.

Враховуючи рівень розвитку національної економіки, вважаємо доцільним розраховувати цей мінімум оціночним способом на рівні 50% від середньої заробітної плати у певному регіоні (рис. 1).

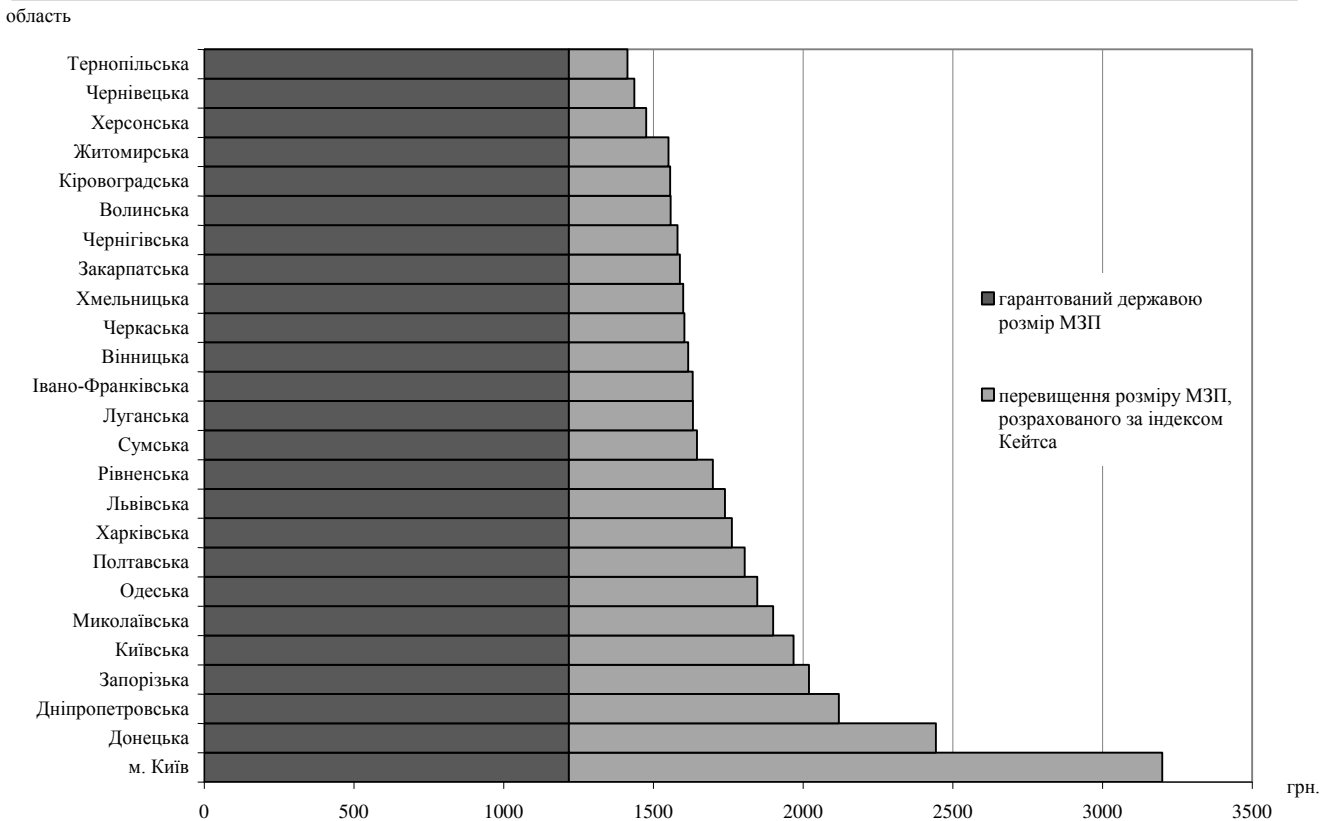

Рис. 1. Регіональна диференціація мінімальної заробітної плати, розрахованої оціночним способом, у 2015 році.

Таким чином, розрив між гарантованим державною розміром мінімальної зарплати та розрахованим оціночним способом складає від 320 грн у Тернопільській та Чернівецькій областях до 1000 грн у Донецькій та Дніпропетровській областях і понад 2000 грн у м. Київ.

Зміна методики визначення розміру мінімальної заробітної плати як базової соціальної гарантії для найманих працівників, зокрема щодо її диференціації залежно від відмінностей рівня життя населення в різних регіонах України, регулювання МЗП на основі досвіду розвинених країн та відповідно до вимог сучасних міжнародних стандартів здатні забезпечити виконання зарплатою таких основних функцій, як відтворення робочої сили та оптимізація розміщення трудових ресурсів за регіонами, а також наблизити нашу державу до розвинених країн світу.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Міжнародної організації праці № 131 про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_149/ 2. Реєстр галузевих (міжгалузевих) угод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fpsu.org.ua/generalna-ugoda-galuzevi-ugodi-teritorialni-ugodi/galuzevi-dogovori/526-reestr-galuzevikh-mizhgaluzevikh-ugod>. 3. Інформаційна записка «Мінімальна заробітна плата: світовий досвід та українські реалії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://expert.fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=163&catid=2&Itemid=0 4. Новосельська Л. І. Міжнародний досвід розрахунку прожиткового мінімуму / Л. І. Новосельська, Ю. Ю. Цігуш // Науковий вісник НЛТУ України – 2009. – Вип. 19.4. – С.198-200. 5. Дані моніторингу цін на соціально значущі товари та нафтопродукти станом на 20.04.2015. – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/> 6. Сергієнко О. Заробітна плата як елемент первинних доходів домогосподарств: сучасний стан і тенденції формування / О. Сергієнко // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 5. – С. 15–21. 7. Новак І. Мінімальна заробітна плата: методичні підходи до визначення та вплив на ринок праці / І. Новак // Україна: аспекти праці. – 2012. – № 5. – С. 23-29.